

Handläggare
Linn Hemmingsson
Telefon: 08-508 25 327
Anna Nerelius
Telefon: 08-508 25 289

Till
Socialnämnden
2018-12-11

Kartläggning av hemlösa personer i Stockholms stad 26 september 2018

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner kartläggningen av hemlösa personer i Stockholms stad.
2. Socialnämnden överlämnar ärendet till kommunstyrelsen.
3. Socialnämnden överlämnar ärendet till stadsdelsnämnderna för kännedom.

Peter Svensson
tillförordnad förvaltningschef

Veronica Wolgast
avdelningschef

Sammanfattning

Sedan 2004 genomför socialförvaltningen strukturerade kartläggningar vartannat år i syfte att beskriva hemlöshetsituationen i Stockholms stad under ett specifikt mätillfälle. Kartläggningen för 2018 genomfördes 26 september 2018.

2018 års kartläggning redovisar 2439 hemlösa personer, vilket innebär en ökning med 19 personer jämfört med kartläggningen som genomfördes år 2016. Detta är en förändring jämfört med tidigare år, då antalet hemlösa successivt har minskat mellan kartläggningarna.

Stockholms stad har arbetat målinriktat med att minska antalet personer i hemlöshet och detta arbete fortsätter. Socialnämnden ska i samverkan med stadsdelsförvaltningarna och Enheten för hemlösa arbeta för att motverka hemlöshet i enlighet med *Stockholms stads program för att motverka hemlöshet 2014-2019*. I det arbetet ska samverkan ske med olika aktörer inom området såsom frivilligorganisationer, bostadsbolag med flera.

Bakgrund

Socialnämnden har sedan 1996 regelbundet tagit fram statistik över antalet hemlösa personer i Stockholms stad. Sedan 2004 genomförs strukturerade kartläggningar vartannat år som beskriver hemlöshetsituationen under ett dygn. Kartläggningen för 2018 genomfördes i samverkan mellan socialförvaltningen och Institutet för kvalitetsindikatorer AB (Indikator).

Ärendets beredning

Ärendet har beretts vid förvaltningens avdelning för stadsövergripande sociala frågor. Indikator har svarat för insamlandet av enkäter samt gjort tabellbearbetningar. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet den 5 december. Rådet för funktionshinderfrågor har haft möjlighet att behandla ärendet den 6 december.

Ärendet

2018 års kartläggning redovisar 2439 personer som lever i hemlöshet vilket är en ökning med 19 personer jämfört med räkningen som genomfördes 2016. Detta är en förändring jämfört med tidigare år, då antalet hemlösa successivt har minskat mellan kartläggningarna. Under perioden 31 december 2016 till 30 juni 2018 har antalet invånare i Stockholms stad ökat från 935 619 personer till 955 397 personer¹. Det är en ökning med 19 778 personer. Trots ökningen av befolkningen är antalet inrapporterade hemlösa personer i stort sett på samma nivå som 2016.

Det förhållandet att Stiftelsen Hotellhem i Stockholms (SHIS) boendeformer från och med årets kartläggning inte längre omfattas av stadens definition av hemlöshet innebär att 2018 års sammanställning av antalet hemlösa personer omfattar något färre individer jämfört med vad som skulle varit fallet om boende inom SHIS hade kvarstått som svarsalternativ till frågan om vilken aktuell boendesituation den hemlösa personen hade vid mätdygnet 25-26 september.

Svarsalternativen försökslägenhet, Bostad först-lägenhet respektive tre boendeformer inom SHIS (Avtalat boende, boende med stöd respektive boende för familj) ingick som svarsalternativ till frågan om aktuell boendesituation för hemlös person mätdygnet 25-26 september trots att personer i dessa boendeformer inte räknas som

¹ Befolkningsstatistik från Statistiska centralbyrån, SCB. <http://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/befolkning/befolkningens-sammansattning/befolkningsstatistik/#>

hemlösa enligt stadens definition. Sammanlagt 679 individer rapporterades i samband med årets kartläggning bo i någon av SHIS boendeformer. Motsvarande siffra för 2016 var 98 individer.

Kartläggningen omfattar relativt många frågor vilka samtliga syftar till att skapa en bild av målgruppen hemlösa personer. I det följande redogörs huvudsakligen för förändringar jämfört med föregående kartläggning som förvaltningen bedömt vara betydande.

Äldre personer som lever i hemlöshet

Sedan 2016 har även handläggare på äldreomsorgen besvarat enkäten. 67 av totalt 167 hemlösa personer 65 år och äldre har rapporterats in från äldreomsorgen. Antalet inrapporterade personer 65 år och äldre har minskat med 37 personer jämfört med 2016, då 204 personer rapporterades in för samma målgrupp. Under de senaste åren har det gjorts flera satsningar kring målgruppen äldre hemlösa i Stockholms stad.

Fördelning mellan kvinnor och män

67 procent av de inrapporterade hemlösa är män och 33 procent är kvinnor 2018. Detta är en relativt stor ökning av andelen kvinnor jämfört med kartläggningen 2016 då andelen kvinnor utgjorde 30 procent av det totala antalet inrapporterade hemlösa personer. I Socialstyrelsens nationella kartläggning av hemlöshet² som gjordes 2017 kan man också se en trend att antalet kvinnor i hemlöshet ökar. I den kartläggningen var andelen hemlösa män 62 procent och 38 procent var kvinnor.

Strukturella orsaker till hemlöshet

Totalt 583 personer (24%) anses klara av en egen lägenhet helt utan stöd, vilket skulle kunna tolkas som att dessa personer befinner sig i så kallad strukturell hemlöshet orsakad av exempelvis bristande ekonomisk förmåga att efterfråga bostäder på ordinarie bostadsmarknad. Andelen personer som bedömts klara egen lägenhet helt utan stöd har ökat från 18 procent i 2016 års kartläggning till 24 procent i 2018 års kartläggning, vilket kan tolkas som att andelen personer som söker socialtjänstens bistånd till boende på grund av strukturella orsaker har ökat något sedan föregående kartläggning. Andelen kvinnor som uppges sakna stödbehov utöver behov av bostad är större (25%) än andelen män (15%) som inte bedöms ha andra stödbehov än ett boende.

Bland hemlösa personer som stadigvarande eller växelvis lever med sina minderåriga barn är andelen kvinnor (67%) betydligt större än andelen män (19%).

Andelen personer som söker socialtjänstens bistånd till boende på grund av strukturella orsaker relaterade till situationen på bostadsmarknaden förefaller alltså öka över tid. Kvinnor, i synnerhet kvinnor som stadigvarande eller växelvis sammanbor med minderåriga barn, tenderar att utifrån det begränsade material som ögonblicksbilden till kartläggning utgör vara överrepresenterade bland individer som söker socialtjänstens bistånd enbart utifrån ett behov av boende. Detta är viktig information att följa upp i det fortsatta arbetet för att stärka barn- och föräldraperspektivet.

Missbruk och psykisk ohälsa

Av de inrapporterade hemlösa personerna uppges 1 220 (55%) ha ett känt missbruk/beroende, medan 1008 personer (45%) bedöms ha påtagliga psykiska problem. En sammanställning av antalet svar från stadsdelsförvaltningar, uppsökarenheten, härbärgen och landstingsenheter kring kännedom om den hemlösa personen har ett känt missbruk/beroende respektive om den hemlösa personen bedöms ha påtagliga psykiska problem som medför behov av behandling eller omvårdnad visar att 579 personer (26%) som rapporterats in som hemlösa har uppskattats ha samtidig förekomst av missbruk/beroende och påtagliga psykiska problem.

Uppgiften om att 579 personer bedömts ha såväl missbruk/beroende som psykiska problem kan jämföras med uppgiften att 306 personer bedömts ha behov av stöd i form av samordnare/case manager vid komplexa vård- eller stödbehov/samsjuklighet. Case management är ett samlingsnamn för flera typer av modeller som syftar till att samordna vård- och stödsatser och se till att klienter/patienter får tillgång till adekvat vård och stöd. Case management bör enligt Socialstyrelsens nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende³ erbjudas personer vid missbruk/beroende samt vid samsjuklighet med annan psykisk störning. Orsaken till skillnaden i antal personer som bedöms ha samtidig förekomst av missbruk/beroende och påtagliga psykiska problem respektive antalet personer som bedöms ha behov av samordnande stöd vid komplexa vård- eller stödbehov är intressant att utreda vidare.

³ Socialstyrelsen,

<https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/20778/2017-12-23.pdf>

En påtaglig förändring i jämförelse med 2016 års kartläggning gäller de hemlösa personer med missbruk/beroende respektive påtaglig psykisk ohälsa som uppges få vård eller stöd med anledning av sin problematik. Av de totalt 1 220 personer som uppgavs ha ett känt missbruk/beroende rapporterades 625 stycken (51%) vid tidpunkten för 2018 års kartläggning få vård och/eller stöd med anledning av sitt missbruk/beroende. Motsvarande andel vid 2016 års kartläggning var 32 procent. Vad gäller de totalt 1 008 personer som bedömdes ha påtagliga psykiska problem angavs 609 stycken (60%) ha en kontakt med psykiatrin, jämfört med 30 procent av de som ansågs ha påtagliga psykiska problem vid 2016 års kartläggning. Ökningarna får såväl var för sig som sammantagna anses markanta och föranleda följdfrågor kring huruvida det är arbets- och samarbetsformer som förändrats under de två år som gått sedan föregående kartläggning eller om svaren delvis kan sökas i förändrade definitioner av de stödinsatser socialtjänsten själva erbjuder.

Hemlösheten är komplex

Hemlösa personer utgör en mycket heterogen grupp, och mekanismerna bakom hemlöshet ser olika ut för olika grupper av hemlösa. Antalet hemlösa personer (583 st.) som bedöms klara egen lägenhet helt utan stöd respektive antalet hemlösa personer (579 st.) som bedöms ha samtidig förekomst av missbruk/beroende och påtagliga psykiska problem kan möjligen sägas utgöra ytterligheter på en breddskala av verktyg, kompetenser och samverkanspartners stadens socialtjänst behöver i syfte att ge effektivt bistånd till personer i respektive hemlöshetssituation.

Jämställdhetsanalys

I rapporten presenteras information genomgående könsuppdelad. Kartläggningen visar att andelen kvinnor i den hemlösa populationen ökar något, att kvinnor tenderar att vara överrepresenterade i strukturellt orsakad hemlöshet samt att kvinnor som lever i hemlöshet i betydligt högre utsträckning än män gör det tillsammans med sina minderåriga barn. Stockholm stad har tagit fram ett program för barnets rättigheter och inflytande⁴ som ska gälla mellan åren 2018 och 2022. En prioriterad fråga i programmet, under fokusområdet ”Barns rätt till likabehandling och skydd mot diskriminering ska säkerställas” är att stadens välfärd och service ska vara likvärdig för varje barn oavsett var i staden barnet bor eller

var det är fött. Vidare under fokusområdet ”Barn ska ges förutsättningar att uttrycka och få sina åsikter respekterade” tas det upp som prioriterat att barn ska ha möjlighet att komma till tals och få sin inställning synliggjord vid myndighetsutövning. Detta ska gälla även vid beslut eller åtgärder som avser barnets vårdnadshavare eller förälder.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Det är viktigt att fortsätta arbetet med inriktningen att minska hemlösheten med utgångspunkt från en förståelse av frågans komplexitet och inverkan på flertalet av socialtjänstens verksamhetsområden. Socialnämnden ska i samverkan med stadsdelsförvaltningarna och Enheten för hemlösa arbeta för att motverka hemlöshet i enlighet med *Stockholms stads program för att motverka hemlöshet 2014-2019*. I det arbetet ska samverkan ske med olika aktörer inom området såsom hälso-och sjukvården, frivilligorganisationer samt bostadsbolag med flera.

Förvaltningen föreslår att nämnden godkänner 2018 års kartläggning av hemlösa personer i Stockholms stad.

Bilaga

Hemlösa personer i Stockholms stad 26 september 2018, rapport